

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Huichelaars

Matth. 23 : 13 en 15.

Voor hen die de Bijbel kennen is er een vrij groot gevaar bij het lezen van de Heilige Schrift. Dat we niet lezen wat er staat, maar wat we denken dat er staat. Dat we onze eigen gedachten in-lezen. Dat gebeurt niet opzettelijk, maar „onbewust“. Juist daarom is het zulk een groot gevaar. Vooral bij bekende teksten en woorden.

Dat gevaar is ook aanwezig als we het woord huichelaar tegenkomen. O ja. Dat weten we. Een onaangenaam soort mensen die zich mooier voordoen dan ze zijn. En dat zelf weten.

De volgende stap is dan: nu, een huichelaar ben ik niet. En dan heeft het Woord ons niets meer te zeggen. Natuurlijk anderen wel.

Zo gemakkelijk moeten we het ons maar niet maken. Om ons levens wil.

De Heiland spreekt hier een hele groep aan. Alle schriftgeleerden en Farizeeën. Het is zeer onwaarschijnlijk dat al deze mensen in de ordinaire zin van het woord huichelaars waren. Die niets meenden van alles wat ze zeiden en deden. We kennen er enkele bij name. Nicodemus en Saulus van Tarsen. Paulus zegt later van zich zelf dat hij met grote ijver in alle oprechtheid de God der vaders diende. In zijn vervolging van de gemeente van Christus meende hij Gode een dienst te bewijzen.

Toch was óók hij een huichelaar. Een oprechte. Hoe vreemd het ook klinkt.

Ook Matth. 23 : 15 leert wel dat we niet in de gewone zin aan huichelaars moeten denken. Ze trekken zee en land rond. Dus ook weer zeer ijverig. Al was het maar om één bekeerling te maken. Wat een opoffering.

Ook de Farizeër uit de gelijkenis van Luc. 18 : 9-14 staat niet te pronken met wat hij niet gedaan heeft, maar wat hij wel gedaan heeft en is. Hij is geen rover, geen onrechtvaardige, geen tollenaar. Hij geeft inderdaad de tienden van al zijn inkomsten.

Waarom zijn ze nu toch allemaal huichelaars?

Nu, de Schrift laat ons over het antwoord niet in het onzekere. In Luc. 12 : 1 waarschuwt de Here Jezus Zijn discipelen met deze woorden: „wacht u voor de zuurdesem, dat is de huichelarij, der Farizeeën“.

In Matth 16 : 6 zegt de Heiland: ziet toe en wacht u voor de zuurdesem der Farizeeën en Sadduceeën“. Dat wordt verklaard in het vervolg met deze woorden: toen zagen zij in, dat Hij hun niet gezegd had zich te wachten voor de zuurdesem der broden, maar voor de leer der Farizeeën en Sadduceeën.

De zuurdesem is dus de leer. En die leer is huichelarij.

Wat was hun leer? Wel gebod op gebod en regel op regel, veelal nog van eigen makelij ook. Ze hielden zich aan de wet. Maar hun wetsonderhouding werd een voorwerp van eigen gerechtigheid. Ten diepste was het de zonde van het als God willen zijn. Wel gered willen zijn, maar niet gered willen worden. Ze

moeten zich zelf redden. De zonde van de godsdienstige mens, die recht overeind wil blijven staan tegenover God en mensen. Die niet als goddeloze wil aangezien. Nóch door God nóch door mensen.

Van hieruit is ook hun verzet tegen de Heiland duidelijk. Als de zondaar nog iets kan, dan heeft hij ook geen behoefte aan een Messias, die lijdt en sterft voor de zonde. Aan de Middelaar, die Borg is. Huichelarij is de zonde van niet van genade willen leven.

Ze gaan zelf zo het koninkrijk niet binnen en verhinderen anderen. Want zó de wet en de profeten verklaren heeft fatale gevolgen voor die hoorders, die aannemen wat ze leren. De Farizeeën nemen de sleutel der kennis weg. Wél bedrijven ze zending. Maar dan winnen ze aanhangers van hun systeem. Dat worden dan kinderen van de hel, twee keer zo erg als ze het zelf zijn. Met de ijver van de nieuweling in het verkeerde. Waar niet Jezus Christus en Hij alléén wordt gepredikt kweekt men kinderen van de hel.

Het niet gebruiken van de rechte leer — hoe zeer zonde — is minder gevaarlijk dan deze verkeerde leer. In het eerste geval is nog eerder gehoor voor het evangelie dan in het tweede. Om een Saulus tot bekering te brengen moet Jezus Christus Zelf vanuit de hemel ingrijpen. Overal waar niet Jezus alleen, de vrijspraak van de zondaar alleen uit genade door het bloed van Christus geleerd, gehandhaafd en geloofd wordt, daar treedt versterking op, hoe ijverig men verder ook is.

Daarom moeten we alles wat geleerd wordt dan ook maar niet voor zoete koek slikken, ook al lijkt het ernstig.

We zullen hebben te toetsen alles wat geprofeteerd wordt. 1 Thess. 5 : 20, 21.

Dit blijft hét gevaar in de kerk. Als Paulus in Antiochie te maken krijgt met Petrus en Barnabas, die niet meer eten met de heidenchristenen uit vrees voor de besnedenen, dan noemt Paulus dat ook huichelarij. Want deze leer heeft ook huichelarij in ordinaire zin tot gevolg. Men wil ook niet als goddeloze voor de mensen aangezien worden. Men wil recht overeind staan tegenover God. Maar ook tegenover mensen.

Dan komt er ook hardheid. Het voornaamste van de wet verwaarloost men (Matth. 13 : 23). Zulk een hardheid dat men zelfs de Here der heerlijkheid aan het kruis slaat.

De Heiland spreekt hierover het wee uit. Dat is de aankondiging van het oordeel Gods. Want rond het kruis van Christus, rond de prediking van de genade alléén, vallen de laatste beslissingen.

Als Paulus in de gemeenten van Galatië met dezelfde zonden te doen krijgt, dan vloekt ook hij (Gal. 1 : 8, 9). We moeten deze zonde niet van ons wegduwen. Deze ernstige waarschuwing staat niet voor niets in de Heilige Schrift voor de kerk van alle eeuwen. Als Paulus in Rom. 11 spreekt over de verharding van Israel, dan waarschuwt hij ons voor de gestrengheid Gods, als we niet bij de goedertierenheid des Heren blijven (Rom. 11 : 22).

En tot hen, die zuchten onder alle hardheid en onder het juk van een leersysteem, dat niet Jezus alléén predikt zegt tot de Heiland: Komt tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven; neemt mijn juk op u en leert van Mij, want ik ben zachtmoedig en nederig van hart, en gij zult rust vinden voor uw zielen; want mijn juk is zacht en mijn last is licht.

Amelink.

De „plaatselijke kerk“ voorop

In de eerste week van augustus werd in Frankfort aan de Main een congres van de Gereformeerde Wereldbond, in het engels genoemd de Presbyterian World Alliance, gehouden.

Het was een machtige vergadering. Bijna vijfhonderd afgevaardigden, afkomstig uit zes en negentig verschillende gereformeerde en presbyteriaanse kerken namen er aan deel.

Het ging volgens de krantenverslagen in de samenkomsten van dit congres vooral over de vernieuwing van de kerk. En het was de bedoeling aan 't einde van de samenkomsten aan alle afgevaardigden een reeks richtlijnen mee te geven voor een ware vernieuwing van de kerk en de kerken.

In het verslag dat Trouw van dit gereformeerde wereldcongres gaf trof mij vooral één passage.

De verslaggever deelde daarin namelijk ergens mee, dat de meeste sprekers uit Europa en Amerika met de vertegenwoordigers van de jonge kerken betoogden dat de reformatie geen afgedane zaak is.

Sommigen meenden evenwel dat men op het Frankforter congres nog te zelfvoldaan en te gemakkelijk sprak over de belijdenis der vaders en dat men zich te weinig zorgen maakte over de belijdenis die nu van ons en straks van onze kinderen gevraagd wordt in Gods kerk. En na dit opgemerkt te hebben ging de verslaggever als volgt verder:

„Een typisch voorbeeld hiervan vindt men in het „Reformiertes Kirchenblatt“ van de evangelisch-gereformeerde gemeenten hier in Frankfurt zelf. Een speciaal congresnummer van dit blad is als een attentie van deze gemeenten uitgereikt aan alle deelnemers. Uitvoerige en interessante artikelen staan er in over de bewogen geschiedenis van de Frankforter gereformeerde gemeenten, die uit vluchtelingengemeenten zijn ontstaan, men prijst de calvinistische traditie en de geestelijke en economische betekenis daarvan voor de stad Frankfort.

Maar over de huidige situatie wordt alleen verteld, dat er nog nauwelijks gemeentelieden zijn, die actief meewerken in het kerkelijk le-

ven, dat de kerkdiensten steeds slechter bezocht worden, omdat de mensen vaak een huis hebben gekocht ver buiten Frankfort en dat anderen die nog wel in de stad wonen er 's zondags op uit trekken met hun kinderen. Geen woord echter over, wat er in deze situatie door de kerk gedaan is om de gemeenschap der heiligen te bewaren.

Waren er geen nieuwe mogelijkheden voor de „ecclesia semper reformanda”, de zich steeds door het Woord en de Geest hervormende kerk? Wie het blad leest kan maar één conclusie trekken: de Frankforter gereformeerde kerken sterven een langzame dood. En ondertussen bezingt men het grootse verleden, hoe moedig de vaders waren en hoe kloek het getuigenis”.

Tot zover de verslaggever van Trouw.

* * *

Deze exclamatie is merkwaardig en belangrijk.

Want, uiteraard zonder dat expres zo te bedoelen, wordt daarin een karakteristiek gegeven van het kerkelijke leven zoals zich dat momenteel in een groot deel der wereld ontplooit.

Er worden in dit verslagfragment namelijk drie dingen genoemd die elk voor zich en ook in hun onderlinge samenhang kenmerkend zijn voor het kerkelijke leven van onze dagen.

Vooreerst worden we in deze woorden van de verslaggever van Trouw geconfronteerd met een grote kerkelijke vergadering.

Wat ik citeerde stond immers in een verslag van een dergelijke samenkomst. En er werd daarin iets meegedeeld van wat in die vergadering leefde en gezegd werd.

Welnu, het is zonder meer duidelijk dat het kerkelijke leven van vandaag gekenmerkt wordt door een sterke drang vergaderingen, conferenties, congressen te organiseren. En dan vooral heel grote: internationale, als het kan „mondiale”.

Er heerst om zo te zeggen een hoogconjunctuur in dit soort samenkomsten.

In de laatste jaren vergaderde de Wereldraad van Kerken te Delhi en te Toronto. In Mexico-city kwam een grote internationale zendingsconferentie bijeen. Frankfort zag, zoals we reeds hoorden, binnen zijn muren een gereformeerd wereldcongres. De Lutherse kerken van heel de wereld, in een machtige bond verenigd, komen ook om de zoveel jaren bijeen. In Grand-Rapids vergaderde een Gereformeerde Oecumenische synode. Pas was er nog een internationale conferentie van de Baptisten. En bovenal: het geweldige tweede Vaticaanse concilie werkt nog steeds voort.

Het is verder een notoir feit dat de synoden van alle mogelijke kerken de neiging vertonen steeds langduriger bijeen te komen en al intensiever het kerkelijke leven te dirigeren.

In de tweede plaats herinnert het fragment van het krantenverslag ons er aan dat onder de leidende kerkmensen, speciaal onder de theologen, een bijzondere belangstelling leeft voor de bestudering van de geschiedenis der kerk.

Reeds sinds jaren komt een golfstroom van kerkhistorische studiën van de pers. Het aantal daarvan is zo ontzagwekkend groot dat er dikke bibliografieën moeten verschijnen om de liefhebbers van dit soort publicaties op de hoogte te houden van wat er zo al verschijnt.

En niet allen beleeft de beoefening van de kerkhistorie een hausse. Hetzelfde is ook het geval met de studie in alle andere sectoren, van de sancta theologia.

Als het met de kerk niet goed gaat ligt dat zeker niet aan de omvang en de wetenschappelijke kwaliteit van de studie der theologie in onze dagen!

Maar in wat we uit Trouw overnamen valt het meest op dat het er met de plaatselijke kerk in Frankfort, de stad van deze grootse bijeenkomst, zo droevig voorstaat. Er zijn

daar, zo hoorden we, nagenoeg geen gemeentelieden die nog actief meeleven en meewerken. De kerkdiensten worden steeds slechter bezocht. De eenmaal zo levende, sterke en invloedrijke gereformeerde kerken in die oude stad en haar omgeving sterven een langzame dood.

Inderdaad, in de expectatie van de verslaggever worden indirect drie kenmerken van het huidige kerkelijke leven aangewezen.

Vele en grote en indrukwekkende resoluties uitvaardigende vergaderingen.

Omvangrijke en intensieve theologische studie.

Maar bovenal: een steeds verder voortschrijdende verzwakking en ontbinding van de afzonderlijke kerken en het plaatselijke kerkelijke leven.

Voor al het kerkbezoek — dat voor het leven en de bloei van de kerk onontbeerlijk en daarom een duidelijke indicatie daarvan is — neemt op ontstellende wijze af.

Wat we daaromtrent uit de grote steden horen is onrustbarend. En in de meeste Europese landen is het nog erger. Reeds tientallen jaren geleden circuleerde in de nederlandse pers het woord van een Duits theoloog dat in zijn land nog wel theologie maar geen kerk meer was.

En hoe is het sindsdien geworden?

* * *

De verzwakking en ontbinding van het plaatselijke kerkelijke leven moeten ons voortdurend bezighouden en verontrusten.

Want we mogen het nooit vergeten: de kerk van onze Heer Jezus Christus heeft haar eerste, haar meest concrete gestalte in de plaatselijke kerken.

Dat wil zeggen:

in de kerk zoals zij op een bepaalde plaats is geïnstitueerd; zoals ze plaatselijk onder de leiding van haar ambtsdragers leeft en werkt; zoals ze in haar regelmatig gehouden kerkdiensten samenkomt om het evangelie te horen, de sacramenten te ontvangen, de Here te loven, te danken en te bidden; zoals ze de gemeenschap der heiligen, neen niet maar bespreekt en bediscussieert, maar metterdaad beoefent; zoals ze als geheel en in elk van haar leden getuigt van Christus in woord en daad.

Deze plaatselijke kerk is ten volle kerk!

Want niets van wat tot het „wezen” der kerk hoort ontbreekt haar.

Zij „bezit” de gehele Christus.

Zij ontvangt het Woord Gods in zijn volle omvang.

Zij heeft deel aan de volle doop en het volle avondmaal.

Het ganse heil dat Christus voor de zijnen heeft verworven en dat in Christus is en blijft, wordt haar door de Geest toegeëigend.

En zij ontvangt elke dag de opdracht om alles te doen wat Christus door zijn kerk in de wereld gedaan wil hebben en dat zij, als het goed met haar staat, ook metterdaad verricht.

Het is daarom ook beslist onjuist de afzonderlijke gemeenten, de zelfstandige kerken welke Christus overal in de wereld vergadert, beschermt en onderhoudt zonder meer te zien als „delen” van de universele, alle gelovigen omvattende wereldkerk.

De verhouding van de wereldkerk tot de plaatselijke kerk is niet die waarin een geheel staat tot zijn delen. Ze is evenmin gelijk aan de band die een lichaam verbindt met zijn leden.

De relatie van de kerk tot haar leden, ja die is er een van lichaam en leden. Dat wordt ons in de bijbel nadrukkelijk gezegd. Maar zo is de verhouding van alle gelovigen omvattende wereldkerk en de plaatselijke kerken niet!

We kunnen eigenlijk de relatie tussen de over heel de wereld verspreide katholieke kerk en de plaatselijke kerken niet in een begrip vatten.

Die verhouding is namelijk uniek.

Bavinck schrijft in zijn Dogmatiek (IV³,

408/9) „Elke ecclesia particularis (localis) — d.w.z.: elke particuliere of plaatselijke kerk — is daar ter plaatse, waar zij optreedt, een openbaring van de ecclesia catholica — de katholieke kerk — van het volk Gods..... Naar de leer der Heilige Schrift is iedere plaatselijke kerk zelfstandig, een ecclesia completa — volledige kerk — hoe klein en gering ze ook wezen moge.... Elke plaatselijke kerk is daarom tegelijkertijd een zelfstandige openbaring van het lichaam van Christus en een deel van een groter geheel”.

En om nog een autoriteit te noemen: Prof. K. L. Schmidt van Bazel, die diepgaande studie maakte van de kerk zoals deze in het Nieuwe Testament wordt getekend schreef eens in verband met de verhouding van de „particuliere” en de „katholieke” kerk dat het alle accent moet hebben dat het woord kerk in het N.T. zowel in het enkelvoud als in het meervoud voorkomt en dat de woorden kerk en kerken daarin door elkaar worden gebruikt. Het is volgens het N.T. nl. niet zo, dat de kerk in kerken uiteenvalt. Maar het is ook niet zo dat uit de samenvoeging van kerken de kerk ontstaat. Neen, het is veelmeer zo, dat zich in de onderscheiden dorpen en steden welke het N.T. noemt de kerk bevindt. En dit mag door het noemen van kerken naast elkaar beslist niet worden verdoezeld.

We moeten het daarom op grond van de Schrift vasthouden dat de kerk van Christus op aarde haar eerste en meest concrete, alle wezenskenmerken der kerk bezittende gestalte heeft in de zelfstandige, plaatselijke kerk. En dat daarom in de plaatselijke kerk het hart van de kerk klopt.

* * *

Deze uiterst belangrijke werkelijkheid en waarheid van de kerk treedt bijzonder duidelijk aan het licht als men op de oorsprong en het leven der kerk let.

Men lette maar eens op wat er bij de zending gebeurt.

Als ergens, b.v. in een heidens land een zending komt en zijn arbeid wordt gezegend komen daar heidenen tot bekering. Zodra dat mogelijk is zullen daar onder leiding van de zending ouderlingen en diakenen worden benoemd en bevestigd. En als 't enigszins kan ook een ambtsdrager die in de eigen taal het evangelie gaat verkondigen, de sacramenten bedienen en voorts alles doet wat tot de taak van een herder behoort. Op deze wijze is daar in die heidense wereld de kerk van Christus gekomen. En zij kwam daar en is daar nu als plaatselijke kerk.

Gaat nu de zendingsarbeid voort dan wordt het evangelie ook in andere plaatsen in de omgeving verkondigd. En als ook daar vrucht op het werk wordt gezien ontstaan naast de eerste nog andere kerken. Dat zijn evenzo „plaatselijke kerken”. En ze zijn ook echte, volledige kerken.

Nadat zo deze kerken zijn „geplant” kunnen ze met elkaar in contact treden om elkaar te helpen, te dienen onder andere door op elkaar toe te zien en samen te doen wat ze alleen niet af kunnen.

Zo accentueert het ontstaan, de „planting” van de kerk als van zelf het feit dat de kerk van Christus op aarde in de eerste plaats optreedt in de gestalte van de plaatselijke kerk. Ja, dat ze daarin haar eigenlijke en wezenlijke gestalte ontvangt.

Maar hetzelfde ontdekken we ook als we nagaan hoe het leven der kerk is.

Het is voor wie de bijbel kent zonder meer duidelijk dat het in de kerk vóór alles gaat om de prediking van het evangelie.

Want die is het door God verordende middel waardoor Hij aan Zijn volk Zijn genade openbaart. In de prediking schenkt Christus zichzelf en al zijn gaven. Daarom wordt de kerk door die prediking in het leven geroepen en leeft ze daaruit. Het evangelie is de moeder, de kerk de dochter.

Prediking is ook de voornaamste **taak** van de kerk. Boven ieder andere activiteit moet de kerk er voor zorgen dat het evangelie wordt gepredikt zowel in eigen kring als in heel de wereld.

Welnu die prediking is bij uitstek een gelegenheid van de plaatselijke kerk. Daarin moet ze geschieden. Daarin kan ze ook alleen geschieden. En ze kan ook alleen daardóór geschieden. De mannen die ertoe geroepen worden zijn immers ambtsdragers van de plaatselijke kerk.

Zeker, dank zij de moderne communicatiemiddelen kan een prediker tegenwoordig zelfs miljoenen bereiken. Maar deze prediking is niet de eigenlijke. Zij mist de volheid van de echte prediking. Ze is een belangrijk en dankbaar te gebruiken hulpmiddel daarbij. Maar toch ook niet meer dan dat.

En wat van de prediking geldt, geldt ook van de sacramenten. Ook die kunnen alleen in de plaatselijke kerk legitiem worden bediend en ontvangen. Ze moeten immers geadminiistreerd worden door een ambtsdrager die daartoe door een plaatselijke kerk — via de kerkeraad — wordt geroepen. En ze moeten worden toegediend in de samenkomst der gemeente — een samenkomst die naar haar aard immers alleen een samenkomst van een plaatselijke kerk kan zijn.

Voorts is ook het herder-zijn dat Christus van de ambtsdragers van zijn gemeente

vraagt geheel afgestemd op een „particuliere” kerk. Het is feitelijk alleen in een plaatselijke kerk mogelijk goed herder te zijn. En dat — dat zeggen we er tegelijk bij — in een niet te grote.

* * *

Als we dit alles overwegen zien we duidelijk dat de kerk van Christus haar eerste, eigenlijke, karakteristieke gestalte bezit — en die daarom ook moet ontvangen — in de plaatselijke, de particuliere kerk.

Dat is de „vorm” waarin zij naar de wil van Christus, vóór alles op aarde leeft en werkt.

In die plaatselijke kerk wordt ook in laatste instantie over het kerk-zijn van de kerk beslist. Verval van de kerk treedt voor alles in de plaatselijke kerk op. Maar echte reformatie begint ook daarin.

En voorts is het zo, dat het kerk-zijn zijn hoogste exponent, zijn grootste rijkdom ontvangt in de samenkomsten van de plaatselijke kerken.

Wanneer we op aarde de kerk in de rijkste openbaring van haar kerk-zijn willen leren kennen moeten we haar zien als ze voor de dienst des Woords, der sacramenten en der gebeden voor Gods aangezicht vergaderd is.

Het is goed aan deze dingen te denken nu in deze dagen ook de kerkelijke arbeid in volle omvang weer zal worden ter hand genomen.

C.V.

te berde

Bij de uitgeverij van Keulen N.V. te 's Gravenhage is in 1963 verschenen het gedenkboek „Alle volken, op weg met het Woord in Toradjaland en Kenya”. Het is uitgegeven in opdracht van de Gereformeerde Zendingbond in de Ned. Hervormde Kerk.

In dit boek wordt een overzicht gegeven van het zendingswerk van de G.Z.B. in de jaren 1940-1962.

Het boek is geschreven door verschillende medewerkers, die bijna allemaal actief deel hebben genomen aan het zendingswerk. De nadruk valt uiteraard op het werk onder de Toradja's van Zuid-Celebes. Alleen het laatste hoofdstuk handelt over Kenya. Dat kan ook niet anders. Want eerst in 1960 valt de eerste oriëntatiereis door Kenya van de voorzitter en de director van de G.Z.B.

Prof. dr. H. Kraemer gaf in 1940 in zijn boek „Van Godsdiensten en mensen; reisindraken van een Tambaranger” een klinkend getuigenis van het werk door de G.Z.B. verricht. „De grote waarde, die het ook voor de Zending heeft om enige gezonde, doordachte beginselen te hebben, waaruit men op het Zendingveld werkt, kan men juist op het Zendingsterrein van de Gereformeerde Zendingbond onder de Sadang-Toradja's van Zuid-West Celebes constateren”.

Dit klinkend getuigenis is kennelijk terecht geweest. Waren er in 1945 45.000 christenen in 1962 is dat getal geklommen tot 170.000.

Het zijn bewogen jaren geweest van 1940-1962. De oorlog met Japan en daarna de zelfstandigwording van Indonesië hebben uiteraard grote invloed gehad op het verloop van de arbeid.

Een van de belangrijkste gevolgen is geweest de noodgedwongen-zelfstandigwording van de Toradja-kerk. Door de dreiging van Japan werd men gedwongen een aantal Toradja-evangelisten in het ambt van predikant te stellen. In dit boek wordt het echter als een winst gezien en erkend.

Er is nu een zelfstandige Toradja-kerk, voortgekomen uit het werk van de G.Z.B. en uit het zendingswerk van de Christelijk Gereformeerde Kerken in Nederland. In 1947 werd de eerste synode gehouden.

Vervolging is deze christenen niet bespaard. Er was afval. Maar er waren ook getrouwe bloedgetuigen. Ook hier is het bloed der martelaren het zaad van de kerk geweest. Bepaald ontroerend zijn de voorbeelden daarvan beschreven in dit boek.

Er staat in dit boek een preekschets van wijlen ds. C. Balke, gestorven op Celebes, die les gaf aan de Bijbelschool te Rantepao aan de guru's djumaat in het maken van een preek. De tekst is Luc. 12 : 49-52. De verdeling van de preek: 1) het vuur van Jezus Christus; 2) de doop van Jezus Christus; 3) de verdeeldheid vanwege Jezus Christus.

Als deze preekschets een normaal voorbeeld is van de wijze, waarop men opleidde voor de dienst des Woords, dan is zulk een kerk alleen maar gelukkig te prijzen.

Het ideaal van een kerk, gebonden aan Gods Woord, de gereformeerde belijdenis en de presbyteriale inrichting heeft de G.Z.B. steeds voor ogen gestaan. Het artikel van wijlen ds. A. P. van der Kooij gaat hierop het meeste in. Trouwens ook op al de vragen van een kerk geconfronteerd met opkomend nihilisme, met een machtig Mohammedanisme en een opdringende Roomse kerk. Ook de dreigende gevaren van binnen uit worden in dit boek niet verzwegen.

(vervolg op pag. 167)

Elk waar gelovige lid van de kerk?

(III)

In en buiten de ware kerk de zelfde doop

In en buiten de ware kerk wordt dezelfde doop bediend: de doop van Christus, de doop in de Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes. En zowel hier als ginds wordt aan de dopelingen een en het zelfde verbond Gods, worden de zelfde beloften van het evangelie verzegeld. De belofte ook dat wij in de kerk van God ontvangen, in de gemeente van Christus ingelijfd worden.

Let wel: die BELOFTE wordt verzegeld. Niet het FEIT van een onverliesbaar lidmaatschap: nu zijt ge een lid der kerk en daar is nu niets meer aan te veranderen. Ook niet: voor de meesten, „het beter deel”, van u is dat zo en de uitzonderingen verwaarlozen wij en die komen straks wel aan het licht. Want in de doop spreekt niet de kerk, maar God. En God doet dat altijd in de vorm van BELOFTEN. God doet dat in elke doop: al verstaat de bedienaar, die doopt, de gemeente in wier midden gedoopt wordt, al verstaat de dopeling er niets, nog niets van. En bij elke christelijke doop, waar die ook bediend wordt, worden al de beloften des evangelies verzegeld. De BELOFTEN. De belofte dat God ons, in de tijd waarin Christus zijn gemeente nog bezig is te vergaderen, zijn Huis, Gods Huisgezin te bouwen, zijn Bruid te reinigen, de Bruiloft des Lams voor te bereiden, ook ons meevergaderen, mee in dat Gebouw Gods invoegen, ook ons reinigen zal, TOTDAT dat werk is voltooid: TOTDAT WIJ IN DE GEMEENTE DER UITVERKORENEN IN HET EEUWIGE LEVEN ONBEVLEKT ZULLEN GESTELD WORDEN.

Want daar vergadert Christus ons heen: naar die gemeente der uitverkorenen in het eeuwige leven, naar het Jeruzalem, dat boven is, ons aller Moeder. Hij vergadert ons niet naar de vrijgemaakte kerk, maar naar het hemelse Jeruzalem. Dat belóoft Hij. Die BELOFTE wordt in elke christelijke doop verzegeld. Daarheen vergadert Christus ook de vrijgemaakte gemeenten, door haar, in haar, maar DAARHEEN.

Maar wanneer die éne doop bediend wordt in een ongehoorzame kerk, dan maakt die doop die kerk niet gehoorzaam en haar ongehoorzaamheid berooft die doop niet van zijn kracht. En als die doop bediend wordt in een gehoorzame gemeente dan krijgt die doop zijn kracht niet door de gehoorzaamheid van die gemeente, die hééft hij door de beloften Gods en de ware kerk geeft aan die doop geen méérwaarde.

Prof. dr. K. J. Popma

over de dynamiek van de doop en de kerk.

Op dit punt aangekomen moge ik het woord geven aan mijn vriend K. J. Popma, die in Levensbeschouwing V bij vraag en antwoord 87 onder het kopje:

12. Beweging, leven, feit, het volgende schrijft:

„Hoe zeer het christelijk leven naar zijn actualiteit (zijn werkelijk aanzijn) dynamisch (in gang en beweging) is, blijkt uit een voorbeeld, dat we, mogelijk wat casuïstisch, d.w.z. bij wijze van „model” stellen. Iemand is in zijn jeugd gedoopt, en dat was niet meer dan een fraaiigheid: de ouders verstonden de Doop niet, interesseerden zich niet voor de afhankelijkheid van het Doopbevel, en nog minder voor hun verantwoordelijkheid om „dit gedoopte kind” nu ook in de leer der zaligheid te onderwijzen. Voor hun besef betekende de belofte van de ouders ten hoogste, dat ze zich voornamen hun kind op de catechisatie of de lering te „doen”, en dat voornemen werd nog vergeten ook. We zouden zeggen: dat is geen Doop; een soort plechtigheid, die geheel uit zijn bijbelse kontekst gerukt is. Het was n.l. nog erger dan „uit gewoonte” of „uit bijgelovigheid”: het was alleen voor de fraaiigheid. Veertig jaar later komt deze dopeling met een evangelieverkondiging in aanraking. Het Woord maakt indruk, het dringt zijn hart binnen, hij gaat geleidelijk zien dat zijn humanistische edelaardigheden niet meer zijn dan een bezoedeld kleed, Jes. 64 : 6. Dan komt hij op den duur voor een mysterie te staan. Als hij probeert na te gaan of zijn Doop wettig was, kan dat in veel gevallen kerkjuridisch vast-

gesteld worden; maar zulk een kerk-juridische constatering is geheel en al zinloos. Want de doop is niet een juridische figuur. Hij dringt iets verder door, en raakt tenslotte aan de **feitelijkheid** van zijn Doop.

Dan komt de grootste moeilijkheid: deze feitelijkheid immers is niet in te passen in aardse feiten, ze is van andere herkomst. En tenslotte zal hij de sprong moeten wagen: Hoewel mijn gedoopt-zijn wat mijn ouders aangaat een zinloze fraaiigheid was; hoewel mijn doop wat de kerk betreft een wankel zaak was; hoewel mijn gedoopt worden met gehoorzaamheid aan het bevel tot dopen weinig verband hield, en de bij de Doop afgelegde belofte niet serieus was gemeend — **nochtans**, desniettemin staande is op een nooit begrijpelijke manier die vreemde plechtigheid van toen de plaats geweest of geworden — dat is niet uit te maken*) — waar God staat en bij Zichzelf zweert, dat Hij dit kind met Zijn Heiligen Geest altijd wil zegenen, opdat het in de Here Christus wasse en toeneme, en dapper tegen de zonde, de duivel en zijn ganse rijk strijden en overwinnen moge.

Er zijn ook andere gevallen mogelijk: tot geloof gekomen kan dit kind vragen om voorwaardelijk gedoopt te worden, niet inziende dat de bevoegdheid tot voorwaardelijk dopen ontbreekt. Het kan ook een zekere blindheid jegens het sacrament vasthouden.

En als het niet tot geloof komt? Dan zal die Doop hem eens „in het gezicht vliegen”. Ook, wanneer het later, in een verleugende Doopsvisie, probeert zich aan de Doop vast te klemmen, maar tegelijk in een goddeloos en on dankbaar leven rustig volhardt en zich niet tot God bekeert, maar zelfs de gedachte aan zijn Doop gebruikt om de duivel te dienen. In dat geval zal hij heel zeker verdrinken in het water van zijn Doop”.

Tot zover professor Popma.

Worden zo overal, in en buiten de ware kerk, de zelfde BELOFTEN verzegeld in de éne doop, ook komt overal de doop met het „tweede deel” van het verbond Gods: elke dopeling, waar ook gedoopt, wordt „verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid”.

De weg Gods nauwkeuriger uitleggen

En daarom moeten wij met mensen die „buiten de ware kerk zijn gedoopt” — in de praktijk zal zelfs dat niet altijd zo gemakkelijk zijn vast te stellen en te achterhalen n.l. of die kerk daar en toen 'n ware kerk was of 'n valse — wij moeten met die mensen niet twisten over de wettigheid en de geldigheid van hun doop.

Hun doop is misschien onwettig bediend, maar wat hun bediend werd was de christelijke doop. Misschien hebben noch de man, die de doop bediende, noch hun ouders, noch de gemeente, waar het geschiedde, het recht verstaan, geloofd en geleerd — aan ons de taak het hun dan te zeggen, en hun „de verborgenheid van het heilig doopsel” nader te verklaren, en te doen wat Aquila en Priscilla (je moet die naam van de man eens in 't nederlands zeggen: Arend!) deden met de geleerde Apollos: zij legden hem de weg des Heren nauwkeuriger uit. En we moeten oppassen in onze beschouwingen geen ballast op te nemen die we in ons pastorale werk zo weer onder de tafel laten vallen of aan de voet van de preekstoel achterlaten. We mogen aan zulke mensen, gelijk aan elkander en aan onze eigen kinderen vertellen welke BELOFTEN God in de doop aan hen en aan ons verzegelde, ook de belofte, dat Hij ons en hen, door het bloed en de Geest van Christus gewassen, STRAKS, in de gemeente der uitverkorenen in het eeuwige leven onbevlekt een plaats zal geven.

Wat een aanknopingspunt voor een gesprek bij alle gedoopten!

En we mogen bij die vaste en gewisse beloften ook zeggen wat de God van de christelijke doop nu van hen verwacht en eist: Hem te betrouwen en lief te hebben met het gehele hart en met de gehele ziel (met hart en ziel), met het gehele verstand (de HEERE zal u onderwijzen van de weg, die ge hebt te verkiezen!) en met (inspanning van) alle krachten (die de HEERE ons geeft).

Daarbij mogen we hen ook wijzen op het feit dat degenen, die deze beloften geloven, ook moeten samenkomen en metterdaad samenkomen om God de HEERE openlijk aan te roepen, Gods Woord te horen, de Heilige Sakramenten te gebruiken. En dat dat geschieden moet naar de regel van Gods Woord. Dat ook zij moeten weten „hoe men in het Huis Gods moet verkeren”.

Indien een buiten de ware kerk gedoopte dat alles hoort en doet en zich tot de gehoorzame dienst des Woords en de gemeenschap onder de ouderlingen voegt, dan wordt hij niet lid der kerk. Dat was hij al. Door de doop: het teken van de roeping en verkiezing Gods, het zegel op de belofte. Toen hij tot het geloof kwam heeft hij die roeping en verkiezing vast gemaakt, Gods belofte omhelsd. Hij is een levend lid der kerk geworden door het geloof. Dat moet hij blijven doen. En dat lid der kerk door de belofte en door het geloof deed wéér een heilzame stap, toen hij zich voegde bij de samenkomst der kerk onder de rechte prediking, bij de ware kerk. En dat mag door de genade des HEEREN zo voortgaan „van kracht tot kracht” TOTDAT HIJ STRAKS IN DE GEMEENTE DER UITVERKORENEN IN HET EEUWIGE LEVEN ONBEVLEKT GESTELD wordt. Dan heeft God ook déze belofte aan zijn kinderen volkomen gestand gedaan, vervuld.

Tot eenheid gedoopt

Dr. Trimp heeft in het citaat, dat we van hem gaven onder het kopje „Een „volle” en een 'niet-volle' doop”, aan één kostelijk ding herinnerd, toen hij schreef: „Bovendien is die doop tot eenheid (vgl. 1 Kor. 12 : 13)”. Toen hij die gulden woorden neerschreef stond hij voor de goede deur. Had hij haar slechts open-gestoten! Want hij was er nu vlak bij. Bij het BELOVENDE SPREKEN GODS. Gedoopt tot eenheid. In en buiten de ware kerk gedoopt met de zelfde christelijke doop op de zelfde beloften, op de zelfde eisen, geroepen tot één Heer, één geloof.

Dat we het allen verstonden!

Binnen de Gereformeerde kerken! We zouden menige strijdbijl kunnen begraven, liefelijkheid en samenbinding zouden er zijn. We zouden samen de Filistijn op de schouder vliegen. Neen: aan de anderen vriendelijk Gods wegen leren. Het zijn toch óók (dolende) schapen van het Huis Israels? Als we maar eens de doop, de beloften verstonden en geloofden!

En hoe lieflijk zou het ópklinken:

Eén Naam is onze hope,
Eén grond draagt Christus' kerk,
Zij rust in énen dōpe
En is zijn scheppingswerk.

Ik weet het: we kunnen ook die woorden zingen in een eucumenistische geest.

Maar het blijft waar.

„Wij allen, Joden en Grieken, slaven en vrijen, zijn immers in de kracht van een en dezelfde Geest door het doopsel één lichaam geworden en allen werden wij gedrenkt met één Geest”. I Corinthen 12 : 13.

In de Willibrordus-vertaling.

G. Visee

Populaire Calvinistische geschiedschrijving

n.a.v. Algra: **Dispereert Niet**, deel 1-3.

T. Wever, Franeker, per deel f 14,50.

I

De historie vraagt om haar verhaal. En wij niet minder: de mens blijft daarin altijd kind, het luistert graag naar een boeiende vertelling. Het is niet zo eenvoudig die te geven, dat kan alleen als de verteller er geheel „in” is en zo iets van zijn houding op het kind overdraagt. Voor de historische vertelling geldt in hoge mate, dat het een kunst is. Er zijn meesterlijke vertellers, die de jonge hoorders meenemen naar verre tijden en ze in die wereld van toen laten leven. Dan mag men de fantasie wel gebruiken, en behoeft de gehele waarheid niet gezegd te worden. Maar wie de historie voor volwassenen gaat vertellen, moet weten wat hij zegt of schrijft; hij moet op de hoogte zijn van wat in de wetenschap te boek gesteld is.

Geschiedschrijven is een moeilijke bezigheid, zei prof. Goslinga vaak op college, en dat is een waar woord.

Onder de calvinisten telt men niet zo veel geschiedschrijvers, zelfs niet van wetenschappelijke werken. Wel is onder ons de bronnenstudie druk beoefend en zijn veel, soms heel belangrijke detailstudies verschenen, die onmisbaar zijn, maar tot het „voorwerk” behoren. Daarna moet het samenvattend verhaal geschreven worden van wat zich in de tijd ontwikkeld heeft. Steeds weer moet dat geschieden, want een nieuwe periode in de historie vraagt om een nieuw verhaal van de

oude dingen. De geschiedenis wordt nu eenmaal „in opdracht van de tijd” verhaald. Dat dit een immense taak wordt, zal ieder verstaan, die er oog voor heeft hoe de historie in de „breedte” én in de „diepte” zich uitbreidt. Vergelijkt u eens 'n gcschiedwerk van 50 jaar geleden met een uit eigen tijd. Hoeveel meer weten we van de vroegere perioden, vooral van prehistorie en middeleeuwen. Dan hebben we de „breedte” nog niet in rekening gebracht: alle werelddelen en alle landen vragen naar „vroeger” en veel wordt opgedolven en in studies verwerkt. Niemand die het bijhouden kan.

Maar we beperken ons in deze artikelen tot de vaderlandse geschiedenis, zoals we het nog maar noemen. Vijftig jaar geleden schreef Prof. Blok alleen een werk in vier formidabele delen over onze historie, maar na de oorlog verschijnt de nieuwste wetenschappelijke geschiedenis der Nederlanden in 12 delen en werken daaraan tientallen experts mee, wat aan het verhaal uiteraard schade gedaan heeft. Eén man is er nog, die het alleen wil doen, gebruik makend van veel voorstudies van studenten, dat kan niet anders. Ik bedoel prof. Geyl, de bekende Utrechtse emeritus, maar men vreest dat hij in dit werk zal blijven steken. Dat ziet er dus somber uit op het terrein der geschiedenis, waar de werkers nimmer veel calvinistische zijn geweest. Gelukkig is er ook een blijder bericht te melden. Ik kan toch het verhaal van onze vaderlandse geschiedenis, geschreven vanuit de calvinistische levensovertuiging, bij u introduceren.

Het is het werk waarvan de titel hier ho-

boven staat afgedrukt, dat in vijf delen verschijnt. Alleen het laatste deel moet nog uitkomen, het zal trouwens niet lang meer op zich laten wachten. Graag had ik het werk in zijn geheel besproken, maar er is al genoeg getalmd, al verwacht ik dat auteurs en uitgever van „Dispereert Niet” niet gewanhoopt hebben aan de recensie van hun werk in Opbouw. Het was mogelijk geweest elk deel met een korte recensie af te doen, maar een verhaal, dat een eenheid is en moet zijn vraagt om één beschouwing en daarom hebben we gewacht. Het is nu mijn bedoeling enige aandacht te schenken aan het oeuvre van H. Algra, die de eerste drie delen voor zijn rekening heeft genomen; later zullen we de andere twee delen, die door A. Algra geschreven zijn en de koloniale geschiedenis en de periode van de Tweede Wereldoorlog bevatten, nog eens voor het voetlicht halen.

Het is goed wat langer bij de verschijning van dit geschiedwerk stil te staan: we worden niet overladen met werken uit eigen kring, waarmee ik dan de gereformeerde gezindte bedoel! Ik durf de verschijning gerust een gebeurtenis noemen. Zie eens wat er op de boekenmarkt komt, ook op historisch terrein, en zoek dan eens naar boeken uit het calvinistische kamp. Deze 4 kloeki delen zijn, ook wat hun uiterlijk betreft, een getuigenis van het calvinisme: kloekheid en degelijkheid zijn daarvan toch kenmerken. Ze staan daar als een Algra-protest tegen de tijdgeest. Algra kan op vele manieren zijn protest laten horen! Hij laat zijn werk niet drukken in de moderne pocketvorm, zoals het bekende „De lage landen bij de zee” van de Romeyns, en prof. Geyls „Nederlandse stam”, bijvoorbeeld. Naast deze beide boeiende werken over 's lands historie kunnen we Algra's werk plaatsen. Het is het enige dat we op dit niveau hebben. Dat het in de derde druk uitkomt zegt ook iets: het werk heeft al een historie. Voor we daarover iets gaan zeggen, wil ik het werk plaatsen tegen de achtergrond van de geschiedenis van de populaire calvinistische geschiedschrijving, waartoe Algra's werk behoort.

Dat is niet zo vreemd als het over 'n historisch werk gaat! Uiteraard maak ik maar enkele vluchtige opmerkingen en moet ik onvolledig zijn. Toch kan het zijn nut hebben, na te gaan hoe vroeger de historie voor het gereformeerde volk beschreven is.

Het is een bekend feit dat al was ons land een calvinistische staat, bijna alle grote werken over onze historie door humanisten geschreven zijn. Er is wel geprobeerd een officiële geschiedschrijver aan te stellen — Marinix van St. Aldegonde is daartoe aangezocht — maar nooit is een dergelijk werk, op grond van de bronnen geschreven, verschenen. Dat zat de calvinisten in de 17de eeuw dwars, vooral omdat de kerkelijke en politieke zaken zo nauw met elkaar verweven waren en er altijd strijd was gebleven over de vraag of de 80-jarige oorlog om politieke of godsdienstige redenen ontstaan was. Dan staan er predikanten op, die de taak op zich nemen het volk goede voorlichting te geven op historisch terrein. Nu deed de eerw. pastor dat op bijna alle gebieden van het menselijk leven en moet ons dit dus niet verwonderen. De predikant was een belangrijke autoriteit; niet voor niets wordt een deel van de geschiedenis uit de tijd van de Republiek bepaald door de strijd tussen de regenten en de predikheren.

De eerste populaire verhalen zijn dus die van de gereformeerde predikanten uit de 17de en de 18de eeuw: Van der Velde, Fruytiers, Baudartius, Blommert, Rotterdam en Baruth; de laatste is van deze allen het meest historicus. Er is een reden om in dit artikel slechts over de eerste twee wat te zeggen: zij worden tot in de 19de eeuw herdrukt. Van deze twee is Abram van der Veldes boek het bekendste geworden. Algra noemt het in het

hier besproken werk, en in menig artikel.

Ds. Van der Velde was een geleerde predikant in Utrecht, een man die het met de stadsbestuurders niet erg goed kon vinden. Het conflict loopt zo hoog, dat hij uit de stad verbannen wordt, en wel op staande voet. Het verhaal gaat, dat hij niet eens gelegenheid kreeg om zijn juist gestorven kindje te begraven, zodat hij het op de kar moet meenemen. De burgemeester, die hem tegenstond, staat op het moment van vertrek het tafereel aan te zien en valt dood neer: de straffende hand Gods. Dit verhaaltje past overigens geheel in het werk van deze schrijver, zoals we zullen zien. De banneling mag in Holland geen ambt meer bekleden en komt diensgevolge in Zeeland terecht, waar hij predikant in Middelburg wordt. Op 63-jarige leeftijd sterft hij daar, in 1677, intussen door Willem III gerehabiliteerd. In Middelburg laat hij in 1668 zijn boek verschijnen; een tweede druk bijgewerkt tot eigen tijd — het rampjaar 1672 — beleefte hij nog. Dat er meer volgden, zeiden we al.

Men houdt van lange titels in deze tijd, ze vervullen de taak van ons „woord vooraf” en geven een omschrijving van wat men wil zeggen.

„De wonderen des Allerhoogsten of aanwijzing van de oorzaken, wegen en middelen, waardoor de geunierde provinciën uit hunne vorige onderdrukking zo wonderbaarlijk, tegen vermoeden van de hele wereld, tot zo grote macht, rijkdom, eer en ontzaglijkheid verheven zijn”, enz., de titel is nog langer. Een contrast met de korte titel van Algra's werk, en niet minder met de aanpak van de laatste en dus ook de inhoud. Toch is er verwantschap; zo voelt Algra het ook, die van dit werk zegt dat het de kennis der geschiedenis van Gods gang met ons volk heeft bewaard bij wat hij graag noemt „de onderstroom” in de 18de en de 19de eeuw. Van der Velde geeft uitvoerig rekenschap van zijn werk, hij wil na bestudering van de vele boeken die al geschreven zijn, een samenvattend overzicht geven, of beter: 't verhaal vertellen van de weldaden die God aan „het lieve vaderland” bewezen heeft, opdat de huisvaders deze zullen vertellen aan hun kinderen en het volk God zal loven, ook in hun tijd, een tijd van tegenspoed. Men mag de geschiedenis niet bestuderen uit nieuwsgierigheid, maar moet de vele wonderen die God gedaan heeft opmerken. De titel geeft de bedoeling precies weer. Het verbaast ons niet dat predikanten als Van der Velde in hun verhalen veelvuldig het oude testament citeren. Psalm 76 is het „leitmotiv” voor zijn boek: des Heren naam is groot in Israël. Als er enig volk is dat Gods wonderwerken heeft ondervonden en God moet verheerlijken, dan is het „ons lieve vaderland”. „Ja onze God heeft zich omtrent ons vaderland zodanig beziggehouden, dat Hij het onder alle landen op een bijzondere wijze schijnt verkoren te hebben, om het, ons ten goede, tot een voorwerp van alle zijne wonderen te maken”.

Als hij Deut. 33:29 citeert roept hij als Mozes: „o Verenigd Nederland, wie is u gelijk, Gij zijt 'n volk verlost door de Heere”. David laat hij in 2 Sam. 7:23 zeggen: Wie is gelijk uw volk, gelijk het Verenigd Nederland, een enig volk op aarde, hetwelk God is heengegaan zichzelf tot een volk te verlossen, om voor zich een naam te zetten, en voor ulieden deze grote en verschrikkelijke dingen te doen aan uw land, voor het aangezicht uws volks, dat Gij van de allerjammerlijkste slavernij (tekst: uit Egypte) verlost hebt, de afgodische papisten (tekst: en hunne goden) verdrijvende”. En verder zegt hij dat in zijn werk de godsdienstige zaken ook uitvoerig worden besproken, de gereformeerde religie is immers de grondslag van de staat.

Hij schrijft dus ook kerkgeschiedenis, valt dwalingen aan, weerspreekt de bestrijders

van de sabbat die ook in de 17de eeuw in discussie was! Kerk en natie zijn één bij deze auteurs. Hun werk is een exemplarische verhandeling over het oude testament, toegepast op onze strijd tegen Spanje en de Roomse papisten. De geschiedenis voor 1500 ligt dan ook buiten hun gezichtsveld, de strijd om de vrijwording van ons volk en de strijd tegen Frankrijk worden besproken. De opvatting dat Nederland het uitverkoren volk is, het Israël van het westen, begint bij deze predikanten en niet bij de Reveilfiguren! De laatsten grijpen hierop terug en hebben daaraan romantiserende beschouwingen toegevoegd. De leus: God, Nederland en Oranje, is een vertolking van wat in de 17de-eeuwse geschriften over Oranje en het Oranjehuis geschreven wordt? Willem van Oranje is de Mozes van Nederland, die ons volk „uit Egypte” geleid heeft. Toch vinden we nog niet zo sterk de partijtenginstelling van prinsgezinden en staatsgezinden, die wordt vooral in de tweede helft van de 18de eeuw hevig, en dan zijn de genoemde dikant-geschiedschrijvers al ter ziele.

We hebben genoeg over dit genre gezegd voor ons overzicht, men heeft nu een indruk van de geest waarin het geschreven is en van de bedoeling van de schrijvers. Een geordend verhaal is het niet, maar wel een verhaal, dat de lezers pakte en bemoedigde. En in de beschrijving van allerlei „wonderen” werden heel wat feiten verteld en zo bleef er kennis van het verleden bij een deel van het „gewone” volk dat bedreigd werd door allerlei humanistische en deïstische invloeden, juist op het terrein van de historische vertelling. In 1706 schrijft, om nog een voorbeeld te noemen, ds. Fruytier van Rotterdam, na in een „gezicht” de opdracht ontvangen te hebben — ook dit is oudtestamentisch! — tijdens de nieuwe oorlog met Frankrijk zijn: „Gerichtshandelingen van de allerhoogste God met zijn volk van Nederland”, met een beknopt historisch verhaal van de oordelen en de wondere goedertierenheden des Heren aangaande de geref. kerk”, in twee delen. Het eerste geeft een exegese van Micha 6:2-6 en biedt een opsomming van de oordelen van God in de jaren na 1648, terwijl het andere eigen tijd bespreekt en een overzicht geeft van de wonderen des allerhoogsten, waardoor God aan Nederland de waarheid en vrijheid heeft geschonken en bewaard. Van der Veldes boek heeft hij dan niet ongebruikt gelaten!

De „Hand Gods” en nog meer de „Vinger Gods” worden in hun beider werk steeds aangewezen en vaak op een manier, die de onze niet is. Het is verleidelijk daarover uit te weiden, maar in het kader van deze artikelen doen we dat niet. Het is duidelijk dat dit „probleem” altijd wenkt als het over calvinistische geschiedschrijving gaat!

De belangstellende lezer verwijzen we naar de belangrijke opmerkingen die prof. Berkouwer hierover gemaakt heeft in zijn boek „de Voorzienigheid Gods”. En dat de wijze waarop het oude testament gebruikt wordt een rol speelt, kan uit de boven genoemde citaten duidelijk zijn. Dat de Heere niet een volk, een natie, maar uit een natie de Zijnen verkiest, zoals prof. Popma in zijn „Calvinistische Geschiedbeschouwing” opmerkt, heeft men toen en later teveel vergeten, al zij erkend dat voor deze auteurs de kerk en „het lieve vaderland” vaak samenvielen.

We zeiden dat deze verhalen in de 19de eeuw nog niet vergeten waren. In de eenvoudige kringen, die vaak in conventikels bijeenkwamen, waren ze nog „in gebruik” als oude schrijvers van de oude waarheid. Van der Veldes werk wordt nog tweemaal gedrukt, hoewel dan andere werken voorhanden zijn, wat we in een volgend artikel zullen zien. In 1855 geeft de bekende Reveilman Jhr Van Asch van Wijck uit Utrecht het boek verkort uit en prijst hij het in zijn inleiding aan als

„een nuttig huisboek voor het Nederlandse volk”. Hij noemt het een Christelijk-historisch vertoog en wijst er op dat het boek op het platteland gretig gelezen wordt. Hoewel hij Groens Handboek roemt, vindt hij het blijkbaar toch nodig het opnieuw uit te geven. De „nazaten moeten weten al hetgeen de genadige Heer aan onze vaders gedaan heeft”. In 1874 wordt het wéér uitgegeven; een druk-

ker in Utrecht ziet er heil in, een hoofdonderwijzer uit Veenendaal, J. Mulder, moderniseert de spelling en de toen bekende dominee J. W. Felix voorziet het van een inleiding. Fruytiers boek wordt in 1861 herdrukt door iemand die zich niet bekend maakt, maar ook behoort tot de strijders voor kerkherstel.

Helpman

A. Plaatsman

Wandelen naar het vlees

Enige tijd geleden publiceerden we in dit blad in een reeks artikelen over teksten uit het Johannes-evangelie ook een bijdrage onder de titel 'Geest en vlees'.¹⁾ We gingen daarin na, hoe de tegenstelling Geest-vlees door Johannes en Paulus meermalen gehanteerd wordt. 'Vlees' bleek vaak te zijn een korte aanduiding van: het voorrecht van lijfelijke afstamming van Abraham, het besneden zijn, het leven onder de wet. En dan verder ook: *de farizees instelling tegenover deze voorrechten*, dus: de verwachting van het leven uit dit privilege; het stipt onderhouden van de wet, om zo zélf de zaligheid te verdienen.

We zien deze betekenis van 'vlees' tegenover 'Geest' b.v. zeer duidelijk in Gal. 3 : 3. De Galaten hadden aanvankelijk het evangelie der genade, dat hun gepredikt werd, in geloof aanvaard; maar nu zijn ze op een dwaalspoor gebracht, en menen weer stipt de oudtestamentische wet te moeten naleven. Dan zegt Paulus: *gij zijt begonnen met den Geest; eindigt gij nu met het vlees?*

Paulus — daar valt nog even bijzonder op te letten — signaleert deze tegenstelling ook reeds in Abrahams tent. Deze had n.l. twee kinderen: Izak was geboren door de levenwekkende kracht van Gods genade-belofte, Ismaël was een vrucht van Abrahams eigen natuurlijk vermogen. Izak, zo drukt nu Paulus het uit, was naar den Geest geboren, Ismaël naar het vlees (Gal. 4 : 29).

'Naar het vlees': dat verraadt dus de instelling van 'het zélf willen doen, niet willen leven van genade'.

Het is misschien niet overbodig, dit nog eens te onderstrepen. Wij zijn n.l. maar al te gemakkelijk geneigd om 'vlees' te vereenzelvigen met 'zingenot' en dus 'leven naar het vlees' te verstaan als 'zich te buiten gaan aan allerlei zedelijke uitpattingen'. Dan is het toch wel dienstig eens te letten op Col. 2 : 23²⁾, waar de apostel spreekt van „dingen die zijn tot verzadiging van het vlees”. Denkt Paulus dan aan een zich zélf eten aan allerlei vleeselijke genietingen, aan een zich uitleven? Denkt hij aan een leven, waarbij men — plat gezegd — z'n plezier zoekt bij drank en vrouwen? Helemaal niet! Het gaat hier — juist andersom — over mensen die „hun lichaam niet sparen”, die dus hard zijn over zichzelf; over lieden die zich allerlei spijzen en dranken ontzeggen („raak niet, smaak niet, roer niet aan”). M.a.w. wij hebben hier te maken met wat men wel noemt ascese.

Waarom heet deze levensstijl dan toch „tot verzadiging van het vlees”? Wel, omdat die een farizees instelling verraadt. Want deze mensen willen vasthouden aan de wet, aan de bepalingen uit de tijd der schaduwen (vs. 17). Zij leven, zegt Paulus, naar „de geboden en het onderricht van mensen” (vs. 22). En dat is letterlijk dezelfde uitdrukking die Jezus Christus gebruikt in Marc. 7 : 7, als Hij het heeft over de bepalingen die de Farizeeën gemaakt hebben t.a.v. reiniging e.d. bij hun verbijzonderende uitwerking van de oudtestamentische wet.

Het farizeïsme is n.l. de christelijke kerk al spoedig weer binnengedrongen in de vorm van het judaïsme. En tegen dít kwaad heeft Paulus bijkans zonder ophouden moe-

ten strijden. O.a. in de brief aan de Galaten. En eveneens in zijn schrijven aan de gemeente in Rome.

Op een bepaald gedeelte uit het laatstgenoemde bijbelboek wilde ik in dit artikel de aandacht richten, en wel op hoofdstuk 8. Nu we n.l. beter zijn gaan verstaan, wat 'vlees' in Paulus' mond betekent, menen we ook een dieper inzicht te hebben gekregen in wat Paulus bedoelt met een „wandelen naar het vlees” dan we vijftien jaar geleden hadden, toen we onze schetsenbundel op Romeinen schreven. Ik wil achtereenvolgens op enkele punten wijzen.

1. Allereerst op het verband met hfdst. 7. Als in 8 : 3 gezegd wordt: „want wat de wet niet vermocht, omdat zij zwak was door het vlees”, dan zal hier toch over hetzelfde *oudtestamentisch verleden* gesproken worden, waarvan we in 7 : 5 lezen: „want toen wij in het vlees waren, werkten de zondige hartstochten die door de wet geprikkeld worden, in onze leden”.

2. In vs. 7 zegt Paulus, dat het bedenken van het vlees *vijandschap* is tegen God (zulks in tegenstelling tot het bedenken van den Geest, dat vrede is). Wij zouden daaraanast willen leggen

a) 11 : 28. Daar heten de Joden die vasthoudend aan de wet Christus verwerpen: *vijanden* naar het evangelie.

b) Filipp. 3 : 18, waar Paulus van de judaïsten (want tegen hen gaat het; zie de commentaar van Greijdanus!) zegt: ze zijn *vijanden* van het kruis van Christus.

3. Paulus vervolgt (nog steeds vs. 7): „want het onderwerpt zich niet aan de wet Gods”. Op deze uitspraak valt het rechte licht vanuit 10 : 3, waar van de Christus verwerpende Joden gezegd wordt: „want onbekend met Gods gerechtigheid en trachtende hun eigen gerechtigheid te doen gelden (!), hebben zij zich aan de gerechtigheid Gods niet onderworpen”.

4. Op de pas uit vs. 7 aangehaalde woorden sluit aan vs. 8 „die in het vlees zijn kunnen Gode niet behagen”. Opnieuw kan een vergelijking met twee andere Schriftplaatsen nuttig zijn:

a) Hebr. 11 : 6 „zonder geloof is het onmogelijk Gode te behagen”.

b) Nog verrassender is wellicht de vergelijking met 1 Thess. 2 : 15, waar Paulus in herinnering brengt, hoeveel „de gemeenten Gods in Christus Jezus die in Judea zijn te verduren hebben gehad van de Joden, die zelfs den Heer Jezus en de profeten gedood en ons tot het uiterste vervolgd hebben, die Gode niet behagen....”.

5. Tenslotte: in vs. 12 gebruikt Paulus het woord 'schuldenaars'. En hij wijst dan nadrukkelijk de gedachte af, dat wij schuldenaars van het vlees zouden zijn om naar het vlees te leven. Men krijgt daaruit de indruk, dat van bepaalde zijde deze eis gesteld werd. Nu lijkt het in 't algemeen niet erg waarschijnlijk, dat mensen die zelf hun leven in zingenot verdoen, aan anderen de eis zouden stellen: *gij zijt verplicht* ook zo te doen. Men tracht misschien wel anderen mee te tronen onder de verzekering: het

mag best. Maar letten we nu eens op de brief aan de Galaten.

Ik zei daareven reeds, dat het ook in die brief gaat tegen judaïsten, die de Christgelovigen weer onder het juk der wet willen brengen. Hoe nauw nu de verwantschap van Gal. 5 is met ons hoofdstuk, blijkt b.v. als we Rom. 8 : 15 „want gij hebt niet ontvangen de geest der dienstbaarheid wederom tot vreze” leggen naast Gal. 5 : 1 „laat u niet wederom onder een juk van dienstbaarheid vangen”.

Welnu: ook dat woord 'schuldenaars' uit Rom. 8 : 12 komen we tegen in Gal. 5, en wel in vs. 3. Daar zegt de apostel tegen hen die door de judaïsten onder druk gezet worden om zich te laten besnijden: „ik betuig wederom aan iedereen die zich laat besnijden, dat hij een schuldenaar is *de gehele wet te doen*”.

Al deze overwegingen leiden ons ertoe te geloven, dat Paulus in Rom. 8 bij „wandelen naar het vlees” denkt aan de farizees levensstijl.

Verstaan wij deze uitdrukking zo, dan sluiten wij daarmee de onzedelijkheid niet uit. (Men bedenke alleen maar, hoe onveilig het huwelijk was bij de farizees moraal.) Doch ze gaat daarin dan niet meer op. Paulus' vermaning om niet te wandelen naar het vlees is dan veel breder, beter gezegd: tast veel dieper. Héél de wet, in ál haar geboden, roept het verzet in den mens wakker, zolang zij in farizees gezindheid wordt ontvangen (Rom. 7). Christus vraagt hier bij monde van Paulus geen correctie van ons leven op een bepaald punt (dat van het zevende gebod), maar een radicaal andere instelling: het afzien van eigen vermogens, om zich volkomen te verlaten op de genade Gods in Jezus Christus.

Mogelijk heeft het misverstaan (of op z'n minst het oppervlakkig verstaan) van een hoofdstuk als dit ons de gevaren die ons Christen-zijn bedreigen, wel eens te eenzijdig in een bepaalde richting doen zoeken. Wij achten het hier gegeven gebod wél geschonden door de deerne, maar niét (of nauwelijks) door den wellevenden humanist; wél op de kermis, maar niét in het klooster; wél door gemeenteleden die uitglijden vóór of ín het huwelijk, maar niét door die broeders die verzekeren: *zoiets zal mij niet gebeuren*. Doch het is een levensbelang, dat wij gaan (en blijven) beseffen, wat ten diepste alleen maar onze zaligheid bedreigt: de handhaving van onszelf, de verwachting die we nog steeds hebben van eigen vermogens; en wat onze enige redding is: het zoeken ook van onze heiliging *buiten onszelf*, n.l. in Jezus Christus.

D. Holwerda.

¹⁾ 7de jrg., nr. 15 (12 juli 1963), blz. 116 vlg.

²⁾ Ik neem de gelegenheid te baat, even terug te komen op wat ik in mijn 'De grondlegging der wereld' (Enschede, 1958), blz. 32 vlgg. schreef over vs. 20. Ik meende toen 'kosmos' in dit verband te moeten opvatten als 'firmament' (blz. 34). Bij nader inzien geef ik aan een andere opvatting de voorkeur. Men komt n.l. met 'firmament' in moeilijkheden bij de zinsnede 'alsof gij in de kosmos leeft'. Het komt mij voor, dat we het woord 'kosmos' ook hier moeten interpreteren in de trant van de verklaring die ik gaf in hetzelfde werk op blz. 65 vlg.: het (den Christus verwerpende) Jodendom, de wereld onder de vigueur van de oudtestamentische wet (deze laatste dan gelezen door de farizees bril).

'Wereld' en 'vlees' kunnen zo afwisselend de farizees-wetticistische instelling aanduiden. Aardig valt dat te illustreren aan twee plaatsen uit de brief aan de Galaten: in 6 : 14 lezen we van „het kruis van onzen Heer Jezus Christus, door wien de wereld mij gekruisigd is, en ik der wereld”, in 5 : 24 staat „wie Christus Jezus toebehoren hebben het vlees gekruisigd”. De eerste van deze beide teksten is toch wel onmogelijk zuiver te lezen buiten de belichting van 2 : 19 vlg. „want ik ben door de wet *voor de wet gestorven*... met Christus ben ik gekruisigd...”! Mij dunkt „voor de wereld (6 : 14)” = „voor de wet (2 : 19)”.

Driemaal op de grens

Ditmaal bespreken we een drietal avondgedichten, welke behoren tot de schoonste die er bestaan. We beginnen met het wereldberoemde nachtlied van de geniale duitser Goethe, die in 1780 in de omgeving van het lieflijke Ilmenau (de plaats waar later Mörike als dichter en predikant zou werken) tot dit bijna niet te evenaren vers werd geïnspireerd. Goethe was toen dus nog maar even dertig jaar, wat niet wegnam dat hij zich, als alle grote dichters, in de geest bezighield met grens-situaties. De avond is een grens tussen dag en nacht, maar ook tussen opgang en ondergang, tussen leven en dood.

Dit vier-regelige gedichtje drijft op een klein aantal klanken: de ü, de u (oe), de i en de au. Afgewisseld met de zwaardere en bijna barse klank van de korte a, zoals in: allen, allen, Walde, Warte, balde. Deze harde klanken vormen a.h.w. het vaste skelet van het vers, de andere, zachtere en mildere, soms bijna ijle klanken zorgen voor de bekleding met het vlees en voor de sfeer die er van de totaliteit van het gedicht uitgaat.

Het is een dromerig gedicht over de rust, de avondrust, de avondvrede, de nachtelijke stilte, het ingeslapen zijn van de natuur en het eindigt, als een verzuchting, met het uitzicht op de doodsslaap die ons allen wacht.

„Warte nur! balde“... nog een kleine tijd zegt de jonge dichter, nog een oogwenk op het gelaat van de geschiedenis, en het is zover. Hij zou de chinese lyricus kunnen nazeggen: Het is later dan u denkt.

Eigenlijk zijn dit veel te veel woorden bij een gedicht dat met zo weinig woorden zoveel zegt... en verzwijgt.

De nederlander Geerten Gossaert, als dichter, leerling van Bilderdijk en leermeester van De Mérode was zeker als dichter aanzienlijk kleiner dan Goethe, al was hij van de generatie 1910 (A. Roland Holst, Bloem, Van Eyck, Greshoff, Schmidt Degener) zeker niet de geringste. In de eerste strofe is echt de intellectueel aan het woord, de man die streeft naar de zuivering van zijn geest en naar heldere begripvorming. De avond komt hem in dit streven tegemoet, de rede wordt verlicht, nu het duister valt en niettemin meteen zorgt voor een onbetogen hemelsfeer.

Aan de gevoelens, maar vooral aan de instincten wordt het zwijgen opgelegd, de wandelaar schrijdt door de avondstilte met een edel hoofd en een gelouterd hart.

De ruime hemelkoepel is het element waarin zijn ziel kan opgaan en een hoger licht ontvonkt. Zijn ogen, die dit bewonderend aanzien komen tegen het slot echter weer op mensen-hoogte, op de hoogte niet van de sterren maar op die van de ogen van de geliefde, hetzij dat deze naast hem gaat, hetzij dat hij deze in de geest aanschouwt. Eindigde Goethe met de troost aan de vriend, dat het graf wacht, Gossaert zet zijn wandeling door het land der levenden voort door van de sterrenhemel naar de mensenwereld terug te keren.

Beide hebben de grenslijnen zien lopen beide wonden zich om, zij het in verschillende richting.

De zuid-afrikaanse dichter Totius liet een gedicht na, ontstaan in zijn levensavond, een der schoonste van zijn hand. Ook hij heeft zich in de avondlucht begeven en ook hij stuitte op de grens. Hij begint met het uitzicht te beschrijven. Alles is vaal, kleurloos en ver. Waar is het einde van het pad, het einde waarnaar hij verlangt? Ergens voor of voorbij de horizon zal het moeten ophouden. En daar wenkt het avondrood (aandrooi) hem. Achter en boven de troosteloze grijsheid en vaalheid gloeit het oude

zonnelicht nog na, als een vuursprank tussen de sintels. De dag is oud, de zon is oud, de dichter is oud. Maar er is licht. Niet alleen van de zon, ook van de lieflijke avondster. Peilloze hemeldiepten, onpeilbare hemelverten waaieren open voor zijn oog. Het is alsof de hemelruimte zich ontsluit en zich weer sluit:

Daar staar ek in die ruimtes in
Waar wat onsienlijk is begin.

Wie weet welk een zielestrijd Totius heeft moeten voeren voordat hij op deze wijze kon spreken over de onzienlijke dingen. Wellicht heeft ook hij de behoefte gekend, als Aart van der Leeuw en als zo menige dichter van vroegere en latere tijd, aan een zichtbare godheid! Hij heeft moeten leren afstand te doen van datgene wat voor ogen is, hij heeft de aanbidding in Geest en waarheid moeten leren beoefenen.

Ongetwijfeld heeft de Bijbel-kenner en -vertaler die professor Du Toit was, bij het schrijven van deze sublieme regels gedacht aan Romeinen 1 : 20: „Want Zijne onzienlijke dingen worden van de schepping der wereld aan uit de schepselen verstaan en doorzien, beide Zijn eeuwige kracht en goddelijkheid, opdat zij niet te verontschuldigen zouden zijn.”

Goethe, de pantheïst eindigde bij de troosteloze troost van de doodsslaap, Gossaert verheerlijkte de schepping en de menselijke adoratie, Totius ging tot aan de grens en met zijn geloofsoog daarover heen. Als ziende den Onzienlijke ging de grijsaard de avond, de ondergang, de dood, het licht tegemoet.

Rotterdam.

P. A. Hekstra.

LIED

Nu lichtvergeten
De avond rust,
Wordt alle weten
Dieper bewust;
Maar elk begeeren
Dat liefde deeren
Zou, en bezeeren,
Is nu gesust.

En wijder sperren
Zich ziel en zin,
Nu ver de sterren
Ontvonken in
De onbetogen
Azuren hoogen....
Klaar, als de ogen,
Die ik bemin!

Geerten Gossaert (1884-1958)

WANDRERS NACHTLIED

„Über allen Gipfeln
Ist Ruh',
In allen Wipfeln
Spürest du
Kaum einen Hauch;
Die Vöglein schweigen im Walde
Warte nur! balde
Ruhest du auch.

Johann Wolfgang von Goethe
(1749-1832)

NAGELATEN GEDICHT

Hoe vaal is alles, en hoe ver
die einde van die pad!
En dan
nog verder, wink die aandrooi mij.

En vérder nog verrijs 'n ster
En dan?

Daar staar ek in die ruimtes in
Waar wat onsienlijk is, begin

Totius (1877-1953)

(vervolg van pag. 163)

Het werk is bijzonder gezegend door de vertaalwerk van de Bijbel door dr. H. van der Veen, die in een boeiend artikel vertelt van de zwaarigheden en vreugde ondervonden gedurende twintig jaar bijbelvertalen.

Enkele conclusies zijn duidelijk te trekken:

a) Ook een vereniging van leden van de „valse kerk” kunnen het Woord Gods zuiver verbreiden.

b) Terecht hebben de G.Z.B. en de Christelijk Gereformeerde Kerken hun vaderlandse geschillen niet overgebracht naar Indonesië.

c) Te lang heeft meestal de zending gewacht met aan de gestichte kerken volledige zelfstandigheid te verlenen.

A.

EEN NIEUWE RUBRIEK

Zoals de lezers reeds hebben gemerkt is in ons blad een nieuwe rubriek geopend. Ze heeft de naam gekregen van „Te Berde”, ds H. Amelink en drs Jac. G. van Oord zullen die D.V. vullen. De bedoeling ervan is actuele dingen, gebeurtenissen en kwesties kort te belichten. We wensen de schrijvers alles toe wat nodig is om van deze rubriek een waardevol en pakkend onderdeel van „Opbouw” te maken. De Red.

PERSSCHOUW

Gebed van een neger

In een krant, welke het was weet ik niet meer vond ik het volgende gedicht. Er stond boven: Gebed van een neger.

Als ik in Uw glorie kom, Heer Jezus, geeft
’t niet
of U me een kruk geeft of een gouden stoel,
of U me een broek geeft of een lang gewaad.
Heer, God, als U mijn ziel maar redden wilt.

Maar Heer Jezus, voor 't geval —
ja, voor 't geval, dat ze ook daar....
Heer God Almachtig, geeft me dan
— om eindelijk eens 'gelijk' te zijn —
zacht sluik haar
en een mager wit gezicht.

'k Ben best tevreden met mijn zwarte snuit,
heel best tevreden met mijn krullekop.
Maar als ik naar de hemel ga,
Heer Jezus, geef me dan
— om eindelijk eens 'gelijk' te zijn —
zacht sluik haar
en een mager wit gezicht.

Twee keer de hel is wel een beetje veel,
dat zou je zelfs geen hond aan kunnen doen,
dus.... als ik in Uw glorie kom,
Heer Jezus, geef me dan
— om eindelijk eens 'gelijk te zijn —
zacht sluik haar
en een mager wit gezicht.

Wie iets heeft gelezen van de verbijsterende ellende van de neger-slaven in Amerika — men leze het aangrijpende boek van Schulte-Nordholt: „Het volk dat in duisternis wandelt” — zal verstaan hoe zo'n gedicht kon geboren worden. C. V.

De concilie eed

De meer dan twee duizend bisschoppen welke leden van het Tweede Vaticaanse concilie zijn hebben toen deze kerkvergadering samenkwam een eed afgelegd. „De Kruisbanier” gaf er een letterlijke vertaling van. Hier volgt zij:

„Ik belijd vastberaden en ik verklaar mijn trouw aan de apostolische tradities en de andere gebruiken en reglementen van de Kerk. Ik erken eveneens de Heilige Schrift in de zin welke onze heilige moeder de Kerk aan haar heeft gegeven en steeds geeft. Haar behoort de beoordeling over de ware in en uitlegging van de Heilige Boeken. Nooit zal ik er een andere uitlegging aan geven dan deze welke overeenstemt met de eenparige interpretatie der Kerkvaders.

Ik belijd eveneens dat er, in de eigenlijke en ware betekenis van de term, zeven sacramenten van het Nieuw Verbond zijn, die werden ingesteld door onze Heer Jezus Christus en die noodzakelijk zijn voor het welzijn van de mensheid, ofschoon zij het niet zijn voor allen noch voor ieder individu, te weten: het doopsel, het

vormsel, de eucharistie, de biecht, het heilig oliesel, het priesterschap, het huwelijk; dat zij de genade schenken en dat, onder hen, het doopsel, het vormsel en het priesterschap niet kunnen hernieuwd worden zonder heiligschennis.

Ik aanvaard ook en ik stem volledig in met de riten, goed gevonden door de Kerk, tijdens de plechtige toediening van voornoemde sacramenten.

Ik aanvaard volkomen al hetgeen werd beslist en verklaard op het Concilie van Trente betreffende de doodzonde en de rechtvaardigmaking.

Ik belijd bovendien dat in de mis een waarachtig zoenoffer wordt voltrokken voor de levenden en voor de doden, dat in het allerheiligst sacrament van de Eucharistie het lichaam en het bloed tegelijkertijd met de ziel en de godheid van onze Heer Jezus Christus echt en waarachtig aanwezig zijn, dat er een gedaanteverandering geschiedt van het gehele brood in het lichaam en van de gehele wijn in het bloed. Deze gedaanteverwisseling wordt door de katholieke Kerk transsubstantiatie genoemd. Ik belijd eveneens dat de gehele Christus in het werkelijke sacrament aanwezig zijn zelfs onder een van de gedaanten.

Ik geloof vast dat er een vagevuur is en dat de zielen die er verblijven geholpen worden door het gebed van de gelovigen. Ik geloof eveneens vast dat wij de heiligen die met Christus regeren moeten vereren en aanroepen, dat zij onze gebeden overbrengen aan God, dat wij hun relikwieën moeten vereren. Ik bevestig met kracht dat wij afbeeldingen van Christus moeten hebben en bewaren, van de Moeder Gods, altijd maagd, evenals van de andere heiligen: dat wij hen de eerbied en de verering moeten betonen die hen verschuldigd is. Ik verklaar eveneens dat Christus aan de Kerk volmacht heeft gegeven om aflaten te verlenen, en dat hun aanwending een grote zegen is voor de christenheid.

Ik erken de heilige roomse, katholieke en apostolische Kerk als de moeder en de opvoedster van alle Kerken; ik beloof en ik zweer ware gehoorzaamheid aan de paus van Rome, opvolger van Sint-Petrus, de prins der Apostelen, en de plaatsvervanger van Jezus Christus.

Ik aanvaard bovendien zonder er enigszins aan te twijfelen, en ik belijd alle andere zaken die werden meegedeeld, beslist en verklaard door de heilige oecumenische concilies, in het bijzonder door het heilig Concilie van Trente en door het oecumenisch Concilie van het Vaticaan, bijzonderlijk wat betreft het primaatschap van de bisschop van Rome en zijn onfeilbare lering.

Op dezelfde wijze veroordeel ik, betreur ik en spreek ik de banvloek uit over al wat daarmede in tegenspraak is, evenals over alle valse leringen die de Kerk heeft veroordeeld, verworpen en in de ban gedaan.

Dit ware katholiek geloof, buiten hetwelk niemand kan gered worden, en dat ik hier nu vrijwillig belijd en waaraan ik trouw blijf, wil ik steeds bewaren en belijden, zuiver en onvermengd, tot mijn laatste levensadem, en ik zal er over waken, in de mate waarin zulks van mij afhangt, dat het zal bewaard blijven, onderwezen en verkondigd door mijn ondergeschikten of door hen voor wie ik verklaar te zorgen uit hoofde van mijn bediening.

Ik beloof het, ik doe ervan gelofte en ik zweer het. Moge God en zijn heiligen uit het Evangelie mij bijstaan!"

Mag men deze eed anders betitelen dan als een anti-Schriftelijke, ja anti-christelijke eed? Ik wil naast — en ook tegenover! — deze eed afdrukken de eed welke de leden van de Dordtse Synode hebben afgelegd. Die luidde aldus:

„Ick belove voor God, dien ick gelooft ende eere hier tegenwoordich, ende een doorgronder der nieren ende der herten te zijn, dat ick in dese gantsche Synodale handelinge, in dewelcke een ondersoec, oordeel ende decisie, soo wel van de vijf Artijckelen, ende daer uyt rijssende swaricheden, als oock van alle andere leerstukken aengestelt sal worden, niet eenighe menschelijcke schriften: maer Godes Woort alleen, voor eenen sekeren ende ongetwijffelden regel des geloofs sal houden en de gebruycken. Ende dat ick in deze gantsche saecke niet sal voor hebben, dan de eere Godes, de ruste der Kercke, ende voornemelijc de behoudnisse van de suijscheit der Leere. Soo helpe my mijn Salichmaecker Jesus Christus, dien ick gantsch vierichlijck bidde dat hy my in dit voornemen, met de ghenade sijnes Geestes alle tijdt by willen staen.”

In deze twee eden staan Rome en de Reformatie wat hun eigenlijke diepste aard betreft tegenover elkaar.

En de kloof ertussen is onoverbrugbaar.

C. V.

PREDIKANTEN-CONFERENTIE

De Vereniging van Predikanten bij de Geref. Kerken in Nederland houdt haar jaarlijkse conferentie op maandag 28 en dinsdag 29 september a.s. in de grote zaal van „Ons Gebouw”, Broederweg 35 te Kampen. Behalve de zaken van de organisatie komen aan de orde op maandagavond 19.30 een lezing van Dirk Janszoon Zwart, orgelist te Rotterdam over **Kerk en Muziek** en in de vergadering van dinsdag een referaat van ds N. Bruin over de **Pinksterbeweging**. Een „monitor” wordt geleverd door ds J. v. Nieuwkoop.

De „Schooldag”

De „Schooldag” is weer op komst. Ze zal D.V. op Woensdag 30 September worden „gehouden”. De commissie welke de voorbereidingen voor deze dag treft zou zeer graag zien dat **allen** die het plan hebben naar Kampen te komen een kaart aanvragen. Dat is voor de goede gang van zaken zeer gewenst. Ze weet dan b.v. op hoeveel Schooldagbezoekers ze moet rekenen. Mogen we er bij deze op aandringen even een kaart aan te vragen. Gaat men met een groep laat dan de „leider” zoveel kaarten bestellen als er personen zijn die hij naar Kampen geleiden zal. U weet het: U kunt deze kaarten aanvragen bij de pedel van de Hogeschool br. J. Bos, Broederweg 15, Kampen.

C.V.

KERKNIEUWS

Beroepen te Terneuzen: K. D. van Dijk te Musselkanaal.

Aangenomen naar Noordbergum: H. J. Venhuizen te Harderwijk; naar Fergus-Guelph (Canada) M. van Beveren te Vrouwenpolder.

Bedankt voor Valthermond-2e Exloërmond: H. J. Venhuizen te Harderwijk.

Kerkbouw. De kerk van Assen heeft de bouw van een tweede kerkgebouw aanbesteed.

De Generale Synode. De Generale Synode koos tot haar praeses in de plaats van ds Vink de assessor drs. D. Deddens van Leeuwarden. Assessor werd ds. H. Veltman van Zeist.

Afscheid. Ds. J. Geersing nam afscheid van de Geref. Kerk van Zuidwolde (Dr.). Hij preekte bij die gelegenheid over Fil 4 : 6, 7.

ADRESSEN

Ds J. Kok, Hogeweg 76, Amersfoort, tel. 03490-21211; **Sappemeer**, scriba Geref. Kerk: G. Kruijzinga, Derk Lutjeboerstr. 2, Sappemeer; **diacanie**: P. Nanninga, Rozenstraat 31, Sappemeer; **Voorschoten**, scriba Geref. Kerk: Mr E. J. Anneveldt Wijngaardenlaan 28, Voorschoten.

NAAR EEN EIGEN TEHUIS

Hoeveel is er nu?

Sinds 1 januari 1964 werd ontvangen van	
kerken	f 29.738,36
particulieren	„ 26.365,29
totaal:	f 56.103,65

Met dit bedrag is de f 600.000,— volgemaakt. Het juiste totaalbedrag is f 611.146,74.

Snel vergeten

want we moeten verder. We mogen wel even blijven stilstaan om adem te halen, maar dan moeten we ook weer onmiddellijk doorwerken. We moeten dit doen omdat de eindstreep nog niet is behaald.

Deze aktie, dat is die van de particulieren, moet vooral worden voortgezet omdat er nog zoveel kerken zijn, welke aan het indertijd tot hen gerichtte verzoek om f 3,50 per gemeentelid, doopleden inbegrepen, voor het tehuis bij te dragen, helemaal niet of slechts ten dele hebben voldaan. Hoewel dit een zaak is, welke de aandacht van het bestuur wel zal hebben, veroorloven wij ons toch de gelegenheid om tegen deze kerken te zeggen: Kom broeders, sla de hand aan de ploeg en gij zult zeker de volle oogst binnenhalen!

Wij gaan intussen verder.

Inhoud „Opbouw”

Huichelaars	A.
De „plaatselijke kerk” voorop	C.V.
Elk waar gelovige lid van de kerk?	G.V.
Te Berde	A.
Populaire Calvinistische geschiedschrijving	A.P.
Wandelen naar het vlees	D.H.
Driemaal op de grens	P.A.H.
Persschouw	
Kerknieuws	

Lees maar....

catechisatiebusje Almkerk-Werkendam f 65,—; overschot gehouden Centr. Diac. Conferentie, wegens het niet doorgaan der boottocht f 323,30 (de broeders hebben dan wel niet gevaren, het overschot bereikte een veilige haven); n.a.v. „Ingezonden” 1-8-1964: „De Heere behoedt de vreemdelingen, ook zij hebben rechten in Christus Kerk” f 25,—; „met hartelijke dank voor felicitatie met ons gouden huwelijk ontvangen. Met de bede, dat de Heere het werk voor het tehuis bij de voortduur rijkelijk mag zegenen” f 10,—; „een H.B.S.-scholier (Urk) in de vakantie gewerkt” f 5,—; „God zegene Uw werk” f 15,—; „met beste wensen” f 50,—; Jeugdmeeting G.M.V. classis Hardenberg, gehouden te Marienberg f 54,51; t.g.v. geb. dochter f 5,—; de collecten van de Geref. Vrouwenver. te Leiden f 31,— en van Ulrum f 11,75 worden doorgezonden aan mej. L. de Hoog — actie Geref. Vrouwenbond —; „Extra gift omdat mijn verloofde een halfjaar niet geroekt heeft” f 25,— (volhouden K.... en G.... zorgt voor de rest); restant zakgeld reis nr. 11 G.R.V. f 24,50; „een zieke zuster spaarde stuivertjes” f 7,35; Rika Berghuis ging weer onverdroten verder met hetzelfde te doen; zij kwam tot f 7,50; student N.N. f 10,—; „collecte tijdens vakantie; wij dragen Uw werk een warm hart toe en wensen U Gods Zegen toe — 10,—.

Verder: 1 x f 2,50; 1 x f 3,75; 1 x 7,50; 5 x f 7,50; 5 x f 10,—; 1 x f 20,—; 1 x f 25,—; 1 x f 100,—; 1 x 200,—; 1 x 250,—; 1 x f 75,—.

Mag ik een eerder gedaan verzoek nog eens herhalen? U maakt het mij gemakkelijk wanneer U Uw storting of overschrijving wilt doen vergezellen van een korte omschrijving. Het maakt de verantwoording zoveel gezelliger.

Een ander verzoek is: vermeld steeds of Uw gift bestemd is voor het tehuis of voor het normale werk van de Stichting. Dit voorkomt vergissingen.

„Jeugd zingt voor jeugd”.

Een ieder, die de plaat van het Geref. Meisjeskoor te Zwolle heeft besteld, zal deze nu wel in zijn of haar bezit hebben. Heeft U er al van genoten? Is de hoes op zich al niet belangrijk om deze te bezitten? Wie plaat en hoes nog wil bestellen moet dit nu wel onverwijld doen; de „pers” van ruim 500 is bijna uitverkocht. Wanneer er voldoende bestellingen binnenkomen wordt een tweede van 300 overwogen.

Voor de laatste maal vermelden we het besteladres: postrekening nr. 995495 t.n.v. H. Bijlenga, Geert Grotestraat 44, Zwolle.

Nog eenmaal „prikkaarten”.

De vorige oproep heeft geen enkel resultaat gehad. Kom, broeders-onderwijzers en zuster-onderwijzeressen, zorgt er voor, dat U ook meedoet. Het verzoek van Uw collega te Bergentheim, de heer van Eijdsen, is: in de a.s. herfstvakantie doen alle gereformeerde scholen mee aan de prikkaartenaktie, welke in de pinkstervakantie reeds in Bergentheim en omgeving werd gehouden.

De kaarten kunnen worden besteld aan het adres van de Stichting.

Collecten en giften, met duidelijk vermelding, dat zij voor het tehuis zijn bestemd, kunnen worden overgemaakt op postrekening nr. 52325 t.n.v. Stichting Gereformeerde Kinderbescherming, Beatrixlaan 37, Ede.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij